

עקרונות תכנון לגנים לגיל הרך בתל אביב יפו

תהליך העבודה תוצרים ומטרות לעתיד

אורית בן אסא – מנהלת בינוי ופיתוח מינהל החינוך עיריית תל אביב
31/5/21 ועדת היגוי מס' 5

עקרונות התכנון גובשו ב-2019 כאשר עיריית תל אביב החליטה להגביר את מעורבותה בנושא לידה עד 3

מטרות הפרויקט

1. פרוגרמה שהיא תפיסה חינוכית בפני עצמה

ניסוח פרוגרמה איכותית המבוססת על ערכי יסוד חינוכיים ושלבי התפתחות
בגיל הרך

2. פרוגרמה זמינה וגמישה למטלות יזם

הדרישות הפיזיות של הפרוגרמה של התמ"ת לא מתאימות במקרים רבים
למאפייני השטחים המתאפשרים במטלות יזם

"אני אני אני!"

"זה פוסק לחוסן"

"בזמנים מה אצלנו בתוך הלאה"

"A ROOM IN A ROOM"

"זה כמו לקנות מתנה ופילד מלחם עם פקוססא"

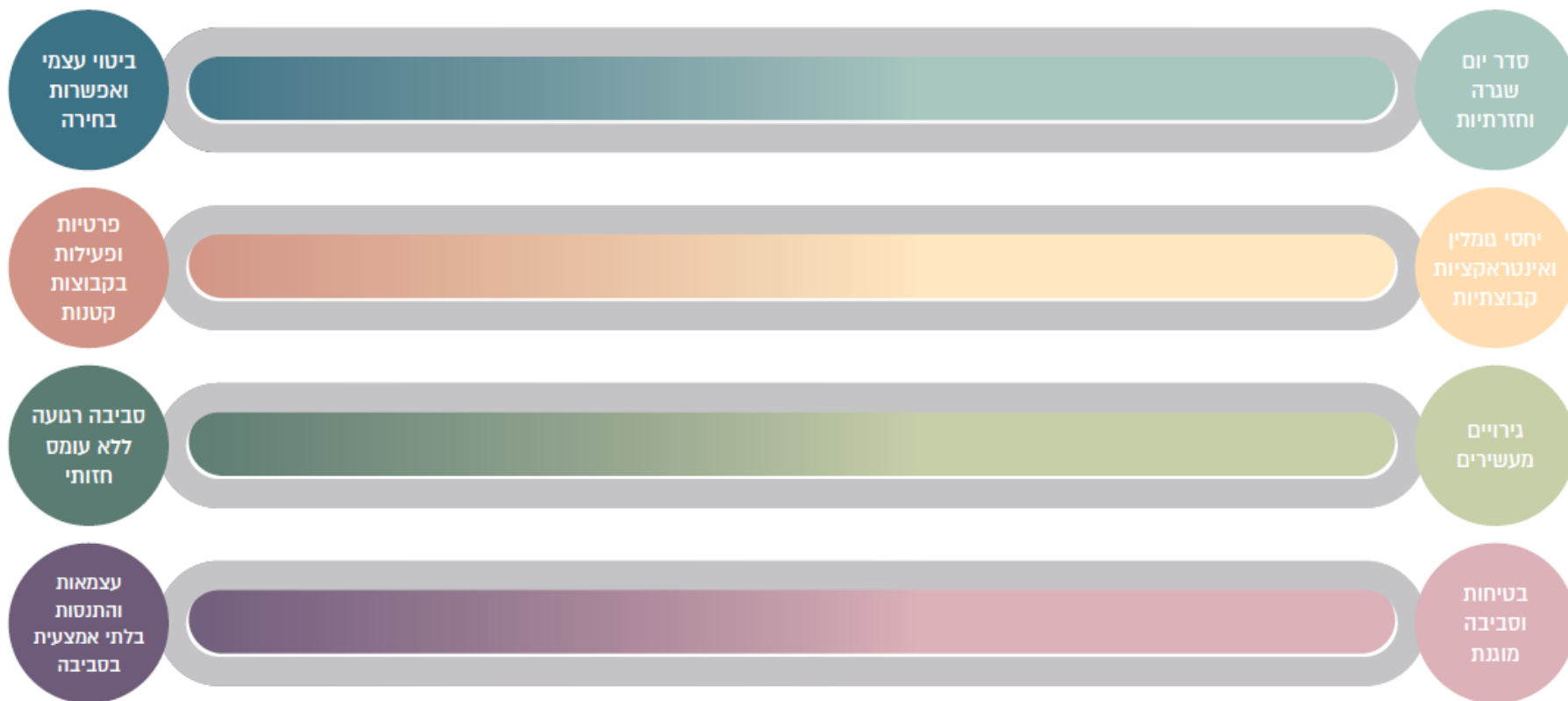
"אני חול - מקום בסני עצמו"

"זה כאילו מקס סטוק בתבוצה"

"אני חיים מלא עצמו"

"בסיס בטוח"

**מבנה הגן וארגון הסביבה הפיזית בו אינם שאלה מבנית בלבד,
אלא הם בעלי פוטנציאל להכתיב את אופן השימוש בחלל ולעזור
לגננת ליצור אקלים חינוכי מיטבי.
זוהו ערכי מפתח שצריך לאזן ביניהם בתכנון הגן**

עקרונות תכנון

עידוד משחק במגוון סוגים

אתגר פיזי, משחק חברתי ודמיון, משחק חופשי "ללא חוקים" וחקירה חושית

קופנהגן - חצר למשחק חופשי

קופנהגן - קנה מידה ילדי

- השארת מקום מספק לפעילות פיזית
- חופשית - זחילה, ריצה, קפיצה, ריקוד
- חדר תנועה ייעודי בזיקה ישירה לחלל המרכזי
- בחצר שטח פתוח רציף ללא גדרות או מכשולים, לרכיבה וריצה
- ריהוט גדול בקנה מידה ילדי המאפשר התחבאות והצצה
- משחקים המאפשרים טיפוס ושיווי משקל

ביטוי עצמי
ואפשרות
בחירה

סדר יום
שגרה
וחזרתיות

הבנת גבולות וויסות עצמי

שימת גבולות פיזיים לסייע בבניית גבולות פנימיים וויסות רגשי

קיבוץ גבעת חיים - אזור אכילה ייעודי

קיבוץ גבעת חיים - אזור פעילות מוסדר ומסודר

- הפרדה ברורה בין איזור פעילות לאיזור השירות
- אפיון הבדלים בין איזורי פעילות שונים ע"י שימוש בצבע וחומר: שטיחים, ריהוט, מחיצות נמוכות
- נגישות לילדים לאמצעים לביטוי רגשי כמו יצירה ובנייה

ביטוי עצמי
ואפשרות
בחירה

סדר יום
שגרה
וחזרתיות

יחסי גומלין איכותיים

אינטראקציות איכותיות בין ילד לילד ובין ילד למבוגרים

קופנהגן – ניצול החלון למקום לפעילות ושהייה אינטימית

תל אביב-יפו – בועון – ריהוט ארגונומי המיטיב עם הילדים והצוות

- אזורי משחק שיתופי עם פריטים נגישים
- לילדים המעודדים מצבים של "להיות ביחד"
- פינות לישיבה משותפת או משחק זה לצד זה
- חלונות שקועים
- חדר קטן לפעילות פרטנית או בקבוצות קטנות
- בחצר מתקנים המאפשרים הסתתרות, גילוי והצצה
- ריהוט מיטיב עם הצוות המטפל כדוגמאת שולחן מעוגל היוצר קשר עין בין כל הילדים ומאפשר גישה נוחה יותר למטפלת לכלל הילדים מבלי לקום

פרטיות
ופעילות
בקבוצות
קטנות

יחסי גומלין
ואינטראקציות
קבוצתיות

אינטימיות ועבודה פרטנית

פינות אינטימיות שמאפשרות פרטיות ומנוחה. ועבודה בקבוצות קטנות

ראשון לציון - תימקיה

תל אביב-יפו - נולדה מאיר - שימוש בפינות החלל ליצירת מוקדי פעילות

- מיקום הפינות השונות בחלל לפי דמיון
- במאפייני אינטנסיביות הפעילות ומידת הרעש
- פתחים אל החוץ מגוונים במיקום, בגובה ובגודל
- יצירת נישות ומקומות שקטים בחלל
- פינות רכות עם פריטים ביתיים
- חדר נפרד למנוחה/שינה
- עדיפות לחצר ראשית וחצר משנית/קדמית
- הצללה בחצר באיזורי פעילות נפרדים

פרטיות
ופעילות
בקבוצות
קטנות

יחסי גומלין
ואינטראקציות
קבוצתיות

חשיפה ולימוד הדדי

קיום מפגש ואינטראקציה בין קבוצות גיל שונות ובפרט עזרה דוגמא ושיתוף בין קטנים וגדולים

- עדיפות לאיזור אכילה משותף לשתי כיתות
- אפשרות למבואה/חלל משותף להתכנסות, פעילות משותפת
- גישה משותפת לשתי כיתות לחדר הקטן
- במידה ויש חצר לכל כיתה אין צורך בגדר הפרדה
- יש אפשרות לתכנון חצר משותפת לשתי כיתות

חל אביב-יפו - בענן - מבואת התכנסות ופעילות משותפת

קיבוץ בעת חיים - מבואה חיצונית משותפת רב נילית

פרטיות
ופעילות
בקבוצות
קטנות

יחסי טמלון
ואינטראקציות
קבוצתיות

איזון גירויים

סביבה עם גירויים מעשירים, אך במידה מבוקרת שמאפשרת לילד להתרכז בפעילות שהוא מבצע

תל אביב-יפו - מידטאון - סאקלה מתונה וטבעית

- שימוש בצבעים בהירים וטבעיים
- מילוי עד 30% מהקיר
- a room in a room
- הגדרת אזורי פעילות גם בחצר
- ארון אחסון בחצר
- חומרי חיפוי אמיתיים וטבעיים בסקאלת צבעים מתונה
- שטחי אחסון פונקציונאליים ומספקים

תל אביב-יפו - בצלאל - מחסור בשטחי אחסון פונקציונאליים

סביבה רגועה
ללא עומס
חזותי

גירויים
מעשירים

חשיפה לסביבה טבעית

מגע ומשחק בחומרים שונים טבעיים כגון אדמה טבעית, חול, מים ובוצ. שילוב צמחייה טבעית בסביבת הגן

תל אביב-יפו - ביעון - גינה טבעית

תל אביב-יפו - בית סיסיליה - העץ בחצר כמגרד מסכן

- חלונות גדולים וחשיפה אל הסביבה החיצונית של הגן
- שילוב צמחיה ועציצים בחלל הפנים
- שימוש באור טבעי רב
- הפנית החצר לכיוון המקבל כמות סבירה של שמש ישירה במהלך היום
- חצר ללא כיסוי כלפי הרחוב והסביבה החיצונית
- שילוב עצים וצמחיה טבעית בחצר
- עדיפות לגינת גן, לא אדניות

סביבה רטעה
ללא עומס
חזותי

נירויים
מעשירים

מנקודת מבטו של הפעוט

תכנון מנקודת המבט של תינוק זוחל ופעוט הולך, סביבה מותאמת ומונגשת לילדים בגיל הרך

קיבוץ בבעת חיים - נישות פיזית למשחקים רלוונטים ונצמאים

קיבוץ בבעת חיים - ריהוט מותאם לשלבי התפתחות הילד

- התאמת גובה תלייה ותוכן על הקירות
- חציצה נמוכה בין אזורי פעילות שונים ע"י מחיצה קלה או ריהוט
- המנעות ממסדרונות - מעברים נוחים ונגישים בין החללים
- מבואה רחבה ונעימה - הפנים של הגן
- אור טבעי רב ותקרות גבוהות בחלל המרכזי לעומת אור טבעי מבוקר ותקרות נמוכות יותר בחחלי הפעילות האינטימית
- הפרדת איזור התינוקות הזוחלים מיתר החצר
- מיקום משחקים עצמאיים בגובה נגיש

סביבה רגועה
ללא עומס
חזותי

גירויים
מעשירים

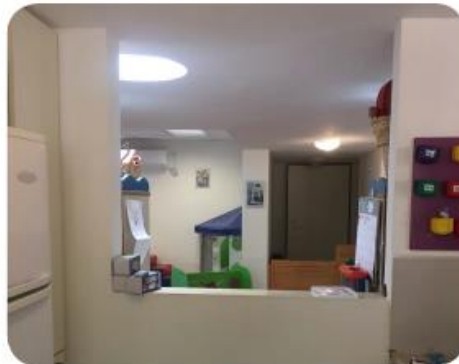

שקיפות וקשר עין ושמיעה

לצוות מתאפשר לראות בו זמנית את כל המרחב ולילדים ניתנת תחושת נוכחות ובטחון

קיבוץ בבעת חיים - קשר עין בין פינת ההחתלה אל החלל המרכזי

קיבוץ בבעת חיים - קשר עין בין המטבח אל החלל המרכזי

- שמירה על קשר עין ושמיעה עם החללים הסמוכים
- מגוון ויזואלי וחומרי של הפרדות: חצאי קירות, חלונות שקופים, וילונות, מחיצות ניידות
- שימוש במחיצות לא קבועות מחומרים קלים
- המנעות מעמודים גדולים בחצר החוסמים את שדה הראיה

עצמאות
והתנסות
בלתי אמצעית
בסביבה

בטיחות
וסביבה
מוגנת

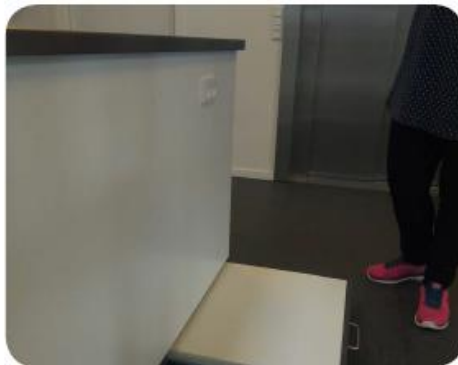

יוזמה ועצמאות

סביבה שמאפשרת תהליך של חקירה עצמאית ופעולות שמארגנות את הפעוט

קופנהגן - נגישות הילדים אל פינת ההחתלה

קופנהגן - במת הנבחרה אל השיש במטבח המשמש לפעילות

- נגישות לצעצועים/משחקים שהילד יכול לבחור ולהפעיל באופן עצמאי
- מעברים נוחים ובטוחים בין אזורי הפעילות
- מגדל למידה המאפשר גישה ושיתוף הילד בפעולות שונות
- נגישות הילדים לחדר הקטן לפעילות עצמאית
- רהיטים נגישים ומותאמים לפעוטות
- כיורים מותאמים לגובה הילדים

עצמאות
והתנסות
בלתי אמצעית
בסביבה

בטיחות
וסביבה
מוגנת

התנסות ומחקר

מרחב שמאפשר התנסות בלתי אמצעית בסביבה וחקר ספונטני שהילדים יוזמים

חצר המאפשרת התנסות סנסורית במגוון חומרים

קיבוץ בעת חיים - התנסות סנסורית מהעולם האמיתי

- הפרדת החלל על ידי ריהוט או מחיצות
- התנסות סנסורית עשירה בחצר - שימוש בחומרים טבעיים: עץ, אדמה, חול ובוץ
- התקנת ברז בחצר על מנת שיוכלו להתלכלך בחופשיות
- ארגז החול כאירוע חינוכי
- חצר גרוטאות וחפצים 'אמיתיים'

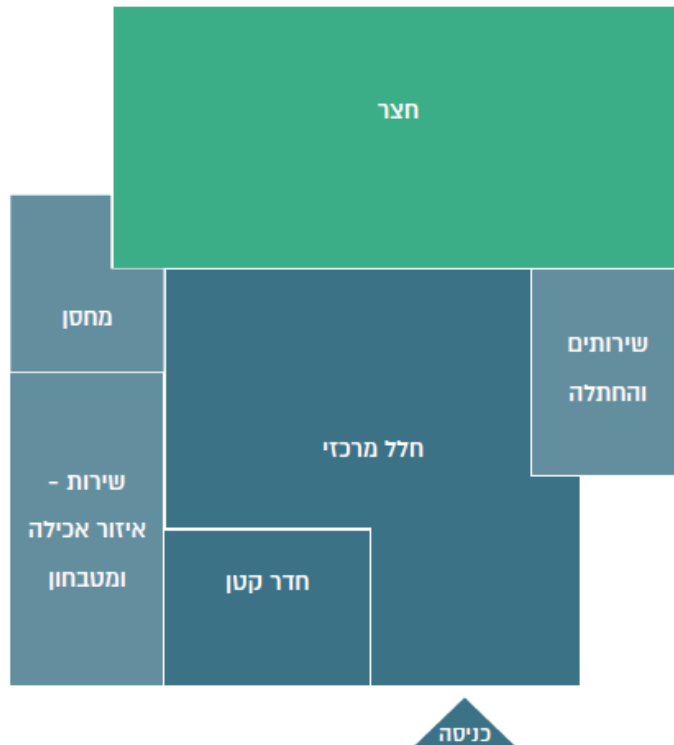
עצמאות
והתנסות
בלתי אמצעית
בסביבה

בטיחות
וסביבה
מוגנת

פרוגרמה כיסית

זיקות בין חללים

- מבואה וחניית עגלות משותפת לשתי כיתות
- מבט מהכניסה אל החלל המרכזי
- יציאה לחצר מהחלל המרכזי
- עדיפות לחצר נפרדת לכל כיתת גן, אך ניתן לשקול חצר משותפת במידת הצורך. אין צורך בגדר הפרדה בין החצרות למעט הפרדה רכה בין תינוקות זוחלים לבין היתר
- חלל האוכל כאזור ייעודי בתוך החלל המרכזי או משותף לשתי הכיתות
- מטבח משותף להכנת אוכל במודל בעל יותר מכתה אחת
- שירותים ימוקמו בסמיכות לחצר עם כניסה נוספת מהחצר במידת האפשר

המלצות לתכנון החללים

חלל מרכזי	צורת החלל תהיה כזו המייצרת פינות יותר פרטיות אך תוך שמירה על קשר עין לכל חלקי הגן. ניתן לשמור על קשר עין תוך שימוש במחיצות מגוונות - חצאי קירות, חלונות, וילונות. מבט מזמין מהכניסה אל החלל המרכזי
חדר פעילות קטן	מופרד אקוסטית וחזותית מהחלל אך נמצא בקשר פיזי ישיר לחלל המרכזי. יש להתקין דלת על מנת לווסת מתי מתקיימת פעילות ומתי לא. ניתן לפתוח חלון גדול מעל גובה הילדים על מנת לאפשר לצוות המטפל קשר עין אל החלל המרכזי וכניסה של אור טבעי אל החדר
איזור שירות ואכילה	שולחנות אוכל המתאימים למטפלת ו 6- ילדים באופן שאינו מצריך את המטפלת לקום על מנת להיות נגישה לכל הילדים. במידה וחולקים את איזור האכילה עם הכיתה הנוספת יש לייצר חציצות/הפרדות ע"י קירות לא מלאים על מנת לייצר אינטימיות בתוך החלל והפחתת גירויים
מבואה פנימית	בסמוך לכניסה אל החלל המרכזי, המבואה פתוחה אל החלל המרכזי באופן שמושך את הילדים אליו. יש לרהט באופן המאפשר אחסון הציוד האישי של הילדים והתארגנות בהגעה/עזיבה את הגן.
שירותים והחתלה	יש לתכנן עם חלון גדול/מלא אל הקיר הפונה לחלל המרכזי על מנת לשמור על קשר עין עם הילדים והפעילות. מתחת לחלון זה למקם את פינת ההחתלה. יש לתכנן אחסון סמוך לעמדת ההחתלה המספיק לציוד אישי לכלל הילדים. יש למקם בסמיכות לחצר עם אפשרות כניסה מהחצר.
מחסן	בנוסף, יש למקם ארון אחסון נפרד בחצר.
חצר הגן	מכילה פריטים אמיתיים (ולא ריהוט). מופרדת מארגז החול עם גדר ושער. גודלה תכולתה ועיצובה מאפשרים לכל קבוצות הגן לפעול בה ביחד מדי יום ביומו. פיתוח השטח מכיל טופוגרפיה מלאכותית המאפשרת פיתוח ההתמצאות הגופנית של הילדים. ניתן לשתף לשתי הכיתות במידת הצורך. אין צורך בחציצה/הפרדה, מלבד לאיזור התינוקות הזוחלים.
ארגז חול	מקורה להגנה משמש וגשם אך חשוף לשמש בחלק משעות היום. שמירה על גיאומטריה פשוטה לטובת כיסוי סטנדרטי הניתן לתפעול ע"י אדם אחד. יש לתכנן עם שפה העולה מגובה הקרקע.

אתגרים ונושאים להמשך פיתוח - 2021

- קבלת אישור משרד העבודה לסמל למעונות בשטחים ציבוריים בנויים
- יישום עקרונות התכנון
- הגדרת גמישויות וורסטיליות בכל פרוייקט
- בטיחות במעונות בקומות עליונות

מלצה רבה!